

OBEZBEĐENJE KVALITETA OCENJIVANJA STUDENATA OD STANE NASTAVNIKA I SARADNIKA KAO I PROFESIONALNOG RADA NASTAVNIKA

Miodrag Kovačević¹, Matilda Lazić²

¹miodrag.kovacevic.zr@gmail.com, ²matildalazic@outlook.com

^{1,2}Visoka tehnička škola strukovnih studija u Zrenjaninu, Zrenjanin, Republika Srbija

Kratak sadržaj: U ovom radu je predstavljen značaj primene standarda i postupaka profesionalnog rada nastavnika u obezbeđenju kvaliteta ispitivanja i ocenjivanja studenata i to, na primeru jedne visoke škole strukovnih studija. Način i postupak ocenjivanja studenata od strane nastavnika i saradnika vrši se u skladu sa standardima i postupcima za ocenjivanje, koji su propisani: zakonom, opštim aktima i sistemom za obezbeđenje kvaliteta u ustanovi. Nastavnici su dužni da se pridržavaju propisanih kriterijuma ocenjivanja studenata što obezbeđuje merljive pokazatelje provere kvaliteta stečenog znanja studenata tokom nastavnog procesa. U visokoj školi strukovnih studija, koja je u ovom radu odabrana kao primer, standardi i postupci ocenjivanja studenata i profesionalnog rada nastavnika propisani su u Pravilniku o standardima za samovrednovanje i ocenjivanje kvaliteta visokoškolskih ustanova i studijskih programa i obavezujući su za primenu za sve nastavnike i saradnike. Objektivnost i nepristrasnost u radu nastavnika i saradnika je veoma značajana za profesionalni rad nastavnika i kvalitet realizacije nastavnog procesa. Redovnim praćenjem i kontrolom kvaliteta u ocenjivanju i rezultata ocenjivanja; kao i preduzimanjem korektivnih mera u slučaju da su kvalitet ocenjivanja i rezultati istog ispod standardnog nivoa kvaliteta, obezbeđuje se i unapređuje kvaliteta nastavne delatnosti u celini i rada ustanove. Profesionalnim radom nastavnici podižu kvalitet nastavnog procesa, unapređuju poverenje na relaciji student-nastavnik i na taj način omogućavaju napredak i razvoj visokoškolske ustanove i njeno značajnije pozicioniranje u širem društvenom okruženju u kojem deluje.

Ključne reči: visoka škola strukovnih studija, obezbeđenje kvaliteta, ocenjivanje, nastavnici, profesionalni rad nastavnika, evaluacija, unapređenje rada u visokim školama strukovnih studija

ENSURING QUALITY IN THE ASSESSMENT OF STUDENTS BY TEACHERS AND ASSOCIATES, AS WELL AS THE PROFESSIONAL WORK OF TEACHERS

Abstract: This paper presents the importance of applying the standards and procedures of the professional work of teachers in ensuring the quality of examination and evaluation of students, using the example of a college of applied studies. The method and procedure of student evaluation by teachers and associates is carried out in accordance with the standards and procedures for evaluation, which are prescribed by: the law, general acts and the system for quality assurance in the institution. Teachers are obliged to adhere to the prescribed criteria for evaluating students, which provides measurable indicators of quality control of students' acquired knowledge during the teaching process. In the college of applied studies, which was chosen as an example in this paper, the standards and procedures for evaluating students and the professional work of teachers are prescribed in the Rulebook on standards for self-evaluation and quality assessment of higher education institutions and study programs and are binding for all teachers and associates. Objectivity and impartiality in the work of teachers and associates is very important for the professional work of teachers and the quality of the implementation of the teaching process. Regular monitoring and control of quality in assessment and assessment results; as well as by taking corrective measures in the event that the quality of evaluation and the results therefore are below the standard quality level, the quality of the teaching activity as a whole is ensured and improved. Through their professional work, teachers raise the quality of the teaching process, improve trust in the student-teacher relationship, and in this way enable the progress of the higher education institution and its more significant positioning in the wider social environment.

Key Words: college of applied studies, quality assurance, assesment, teachers, professional work of teachers, evaluation, promotion in college of applied studies

1. UVOD

Visokoškolske ustanove na teritoriji Republike Srbije, a time i visoke škole strukovnih studija, u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju [1] imaju obavezu uvođenja i sprovođenja unutrašnjeg sistema obezbeđenja kvaliteta rada i svih obaveza ocenjivanja/evaluacije kvaliteta, koje iz njega proizilaze [2]. Sve visokoškolske

ustanove ujedno, u okviru sistema obezbeđenja kvaliteta, sprovode postupak samovrednovanja i obezbeđenja kvaliteta nastavnika, ocenjivanja studenata u nastavnom procesu od strane nastavnika i saradnika ali i profesionalnog rada nastavnika. Ocenjivanja studenata u nastavnom procesu od strane nastavnika i saradnika ali i procena profesionalnog rada nastavnika, sprovodi se na standardizovan način i po postupku, koji je propisan opštim aktom visoke škole strukovnih studija [3] i u skladu sa objektivnim kriterijumima definisanim u Pravilniku o standardima i procedurama za obezbeđenje i unapređenje kvaliteta rada, samovrednovanja Visoke tehničke škole strukovnih studija u Zrenjaninu i samovrednovanja studijskih programa [2], koji čini osnov internog sistema obezbeđenja kvaliteta.

Struktura ocenjivanja (predispitne aktivnosti i ispitne obaveze) definisana je za svaki nastavni predmet u strukturi studijskog programa i nalazi se u akreditovanoj Knjizi predmeta [1-5]. Knjiga predmeta je dostupna studentima na zvaničnoj internet prezentaciji ustanove. Struktura ocenjivanja mora sadržati razdvojene ispitne i predispitne obaveze i kriterijume prema kojima se iste vrednuju poenima.

Obezbeđenje kvaliteta ocenjivanja se vrši prema odredbama Standarda 5: Standardi i postupci za obezbeđenje kvaliteta nastavnog procesa, koji čini sastavni deo Pravilnika o standardima i procedurama za obezbeđenje i unapređenje kvaliteta rada, samovrednovanja Visoke tehničke škole strukovnih studija u Zrenjaninu i samovrednovanja studijskih programa [2].

Postupak obezbeđenja kvaliteta ocenjivanja studenata od strane nastavnika i saradnika kao i profesionalnog pristupa nastavnom kadru u tom procesu, veoma je važan segment tekućih procesa aktivnog uključivanja visokih škola strukovnih studija u međunarodni sistem obezbeđenja kvaliteta, u kojem su kvalitetni nastavnici i saradnici a time i nastavni proces, svojevrsni kapital u radu.

U ovom radu je predstavljen značaj primene standarda i postupaka profesionalnog rada nastavnika u obezbeđenju kvaliteta ispitivanja i ocenjivanja studenata i to, na primeru jedne visoke škole strukovnih studija. Način i postupak ocenjivanja studenata od strane nastavnika i saradnika vrši u skladu sa standardima i postupcima za ocenjivanje, koji su propisani: zakonom [1], opštim aktima [3] i sistemom za obezbeđenje kvaliteta u ustanovi [2]. Nastavnici su dužni da se pridržavaju propisanih kriterijuma pri ispitivanju i ocenjivanju studenata [2] što pretpostavlja se, obezbeđuje merljive pokazatelje provere kvaliteta stečenog znanja studenata u nastavnom procesu.

2. STANDARDI I POSTUPCI ZA OBEZBEĐENJE KVALITETA NASTAVNOG PROCESA, OCENJIVANJA I PROFESIONALNOG RADA NASTAVNIKA I SARADNIKA

Standardi kvaliteta nastavnog procesa u posmatranoj visokoj školi strukovnih studija, imaju za cilj da se ukupan nastavni proces u ustanovi unapredi, objektivizira i usaglasi sa EU standardima [2].

Kvalitet nastavnog procesa obezbeđuje se između ostalog, i kroz profesionalni rad nastavnika i saradnika, korektan i otvoren odnos prema studentima, kroz razumevanje i uvažavanje potreba studenata, poštovanje različitih stilova učenja i redovno praćenje i vrednovanje rada studenata tokom nastave (ispitivanje i ocenjivanje na nastavnim predmetima) [2].

Standardi kvaliteta nastavnog procesa obuhvataju [2]:

1. Standarde kvaliteta planova rada;
2. Standarde kvaliteta nastave;
3. Standarde kvaliteta ocenjivanja.

Standardi kvaliteta nastave između ostalog, obuhvataju standarde profesionalnog ponašanja nastavnika i saradnika odnosno, njihovog profesionalnog rada [2].

2.1. Standardi profesionalnog ponašanja nastavnika i saradnika prema studentima

Nastavnik i saradnik treba uredno da izvršava svoje nastavne obaveze (svi oblici nastave i ispit) i da se pristojno ponaša i da uvažava u poštuje studente, saradnike i druge nastavnike. Nastavnik i saradnik treba da uspostave i održavaju korektan/profesionalan odnos prema studentima, uz puno poštovanje ličnosti, potreba i posebnih potreba studenata, u skladu sa Kodeksom profesionalne etike [2].

2.2. Standardi kvaliteta ocenjivanja i opšta pravila u ocenjivanju studenata

Ocenjivanje studenata od strane nastavnika i saradnika mora biti objektivno, profesionalno i nepristrasno. Ocenjivanje studenata mora biti učestalo i organizovano tako da podstiče studente na kontinuiran rad i destimuliše kampanjski pristup učenju. Prilikom ocenjivanja nastavnik/saradnik ne sme da vrši diskriminaciju studenta ni po kom osnovu. Nastavnik je dužan da primenjuje samo one kriterijume i merila za ocenjivanje (na ipitu) koji su sadržani u planu rada na predmetu ali i u akreditaciji studijskog programa. Nastavnik/saradnik je dužan da koristi ujednačene kriterijume za ocenjivanje svih oblika predispitnih aktivnosti studenata i na ispit, u svim ispitnim rokovima [2]. Ispit ima opseg i sadržinu zavisno od uspeha koji je student pokazao u predispitnim obavezama. Na ispit nastavnik ne sme vršiti uvid u prethodne ocene studenata [2]. Student ima pravo na obrazloženje ispitnog

rezultata. Student, koji je ispit pismeno polagao, ima pravo da po objavljivanju ispitnih rezultata zahteva uvid u rezultate svog rada, i sam rad [2], a time i u proveru nepristrasnosti i objektivnosti rada nastavnika ili saradnika.

2.3. Praćenje i ocenjivanje rada studenata od strane nastavnika i saradnika tokom nastave

Nastavnik i saradnik dužni su da tokom nastave kontinuirano prate i ocenjuju predisipitne aktivnosti studenata i da ocenu izraze odgovarajućim poenima. Prilikom ocenjivanja predisipitnih obaveza studenata, nastavnik i saradnik dužni su da primenjuju kriterijume i merila koji su utvrđeni planom rada na predmetu [2] ali i akreditovanom Knjigom predmeta [1-5]. Ukupan broj poena ostvarenih na predisipitnim obavezama čini zbir poena ostvarenih individualnim, timskim i grupnim radom studenta u toku trajanja nastave [2]. Evidenciju ostvarenih poena vode nastavnici i saradnici angažovani na predmetu. Nastavnik/saradnik je dužan da po sticanju minimalnog broja poena predisipitnih obaveza potrebnih za prijavu ispita, iste unese u odgovarajuće evidencije, da bi student mogao da prijavi ispit [2].

2.4. Vreme ocenjivanja

Kalendarom rada ustanove određuju se trajanje semestara/timestara predviđenih za realizaciju nastave, raspored ispitnih rokova u školskoj godini, rokovi prijave ispita i okvirni rokovi ostalih nastavnih aktivnosti [2]. Nastavnici i saradnici su dužni da se pridržavaju Kalendara rada [2]. Raspored ispita se objavljuje na oglasnoj tabli i na zvaničnoj internet stranici ustanove pre početka ispitnog roka i predstavlja zvaničan, operativni dokument.

2.5. Oblik ispita, pravila o polaganju ispita i ocena na ispitu

Oblik ispita, pravila o polaganju ispita, ukupna ocena studenta na predmetu, formiranje konačne ocene, broj i način formiranja predloga za polaganje ispita pred komisijom, prigovor na ocenu i posledice nepolaganja ispita [2] regulisani su Pravilnikom o ocenjivanju i polaganju ispita [3] koji je usklađen sa opštim aktima ustanove. Merljivi kriterijumi, kao i broj poena koje student može steći na ispitu dati su u planu rada za svaki nastavni predmet ali i u akreditovanoj Knjizi predmeta u strukturi akreditovanog studijskog programa [1-5].

2.6. Zapisnik o polaganju ispita

Zapisnik o polaganju ispita i ispitna prijava se evidentiraju elektronski ali i u pismenom obliku (u Studentskoj službi), evidencija u elektronskom obliku se vodi u informacionom sistemu ustanove, ako za postoji odgovarajuća tehnička podrška [2]. Zapisnik je zvaničan dokument, dokaz da je student polagao i položio ispit. Potpisan je u odgovarajućoj propisanoj formi od strane nastavnika.

3. POSTUPCI ZA OBEZBEĐENJE KVALITETA OCENJIVANJA

Obezbeđenje i unapređenje kvaliteta ocenjivanja studenata, ostvaruje se [2]:

1. Redovnim praćenjem i kontrolom kvaliteta u ocenjivanju i rezultata ocenjivanja;
2. Preduzimanjem korektivnih mera u slučaju da su kvalitet u ocenjivanju i rezultati ocenjivanja ispod standardnog nivoa kvaliteta.

Kontrola kvaliteta u ocenjivanju studenata predstavlja oblik interne kontrole kvaliteta, koja obuhvata [2]:

1. Kontrolu kvaliteta u ocenjivanju;
2. Kontrolu rezultata ocenjivanja.

Kontrola elemenata ocenjivanja ostvaruje se kroz kontrolu planova rada. Vrednovanje ocenjivanja nastavnika putem anonimnog anketiranja studenata sprovodi se svake godine, posebno za svaki nastavni predmet i za svakog nastavnika i saradnika na pojedinačnom, nastavnom predmetu. Postupak anketiranja u cilju kontrole ocenjivanja, sprovodi Komisija za obezbeđenje kvaliteta odnosno organi ustanove koji su neposredno zaduženi za sprovođenje postupka anketiranja [2,4].

Kontrola rezultata ocenjivanja vrši se na osnovu Izveštaja o rezultatima ocenjivanja studenata, koji ima propisanu formu i sadržinu [2]. Rezultate ocenjivanja razmatra Komisija za obezbeđenje kvaliteta, koja konstatuje koji su nastavnici i saradnici dobili prosečnu ocenu manju od 2,5 (na skali od 1 do 5) i razmatra moguće uzroke nedovoljno kvalitetnog ocenjivanja studenata od strane istih [2].

Komisija za obezbeđenje kvaliteta daje predloge mera za unapređenje kvaliteta ocenjivanja i svoj izveštaj dostavlja odgovarajućim organima ustanove na dalje postupanje [2].

4. ZAKLJUČAK

U visokoj školi strukovnih studija, koja je u ovom radu odabrana kao primer, standardi i postupci ocenjivanja studenata i profesionalnog rada nastavnika propisani su u Pravilniku o standardima za samovrednovanje i ocenjivanje kvaliteta visokoškolskih ustanova i studijskih programa i obavezujući su za primenu za sve nastavnike i saradnike.

Objektivnost i nepristrasnost u radu nastavnika je veoma značajan pokazatelj kvaliteta profesionalnog rada nastavnika i kvaliteta realizacije nastavnog procesa. Redovnim praćenjem i kontrolom kvaliteta ocenjivanja studenata i rezultata ocenjivanja; kao i preduzimanjem korektivnih mera u slučaju da su kvalitet ocenjivanja studenata i rezultati istog ispod standardnog nivoa kvaliteta, obezbeđuje se i unapređuje kvalitet nastavne delatnosti ustanove, i kvalitet rada ustanove u celini.

Profesionalnim radom nastavnici podižu kvalitet nastavnog procesa, unapređuju poverenje na relaciji student-nastavnik i na taj način, omogućavaju napredak visokoškolske ustanove i njeno značajnije pozicioniranje u širem društvenom okruženju u kojem ustanova deluje.

Dalja istraživanja bi mogla obuhvatati analizu opštih akata, kojima se uređuje način i postupak polaganja ispita, i analiza konkretnih podataka prema studijskim programima koji se realizuju u ustanovi.

5. LITERATURA

- [1] *Zakon o visokom obrazovanju*, Službeni glasnik RS, broj 88/2017, 73/2018, 27/2018 - dr. zakon, 67/2019, 6/2020 - dr. zakoni, 11/2021 - autentično tumačenje, 67/2021 i 67/2021 - dr. zakon.
- [2] *Pravilnik o standardima i procedurama za obezbeđenje i unapređenje kvaliteta rada, samovrednovanja Visoke tehničke škole strukovnih studija u Zrenjaninu i samovrednovanja studijskih programa*. <http://www.vts-zr.edu.rs>.
Pristupljeno: decembar 2023. godine
- [3] *Pravilnik o proveru znanja i ocenjivanju, sa pratećim izmenama i dopunama*. http://www.vts-zr.edu.rs/images/stories/DokumentiSkole/pravilnici_vtsszr_21022018/14_pravilnik_o_proveri_znanja_i_ocenjivanj_u_vtsszr_21022018.pdf.
Pristupljeno: decembar 2023. godine
- [4] *Statut Visoke tehničke škole strukovnih studija u Zrenjaninu, sa pratećim izmenama i dopunama*. http://www.vts-zr.edu.rs/images/stories/DokumentiSkole/statut/statut_skole_sa_izmenama_i_dopunama_23052023.pdf.
Pristupljeno: decembar 2023. godine
- [5] *Zvanična internet prezentacija Visoke tehničke škole strukovnih studija u Zrenjaninu*. <http://www.vts-zr.edu.rs/>.
Pristupljeno: decembar 2023. godine